

ALMANYA'YA TÜRK GÖÇÜNÜN 50.YILI

Zeki Önsöz

Türkler bundan 50 yıl önce, tarihlerinde ilk defa kitleler halinde, ekmek parası kazanma uğruna vatanlarını terk ederek; dili, dini, kültürü, değerleri farklı yabancı bir ülkeye çalışmaya gittiler.

Getirdikleri ve götürdükleriyle çok yazılıp çizilen, bizzat içinde yaşadığım bu göçün, ilk yılları ve günümüzdeki 4 aynı hayat alanını karşılaştırarak değerlendirmek istiyorum.

xxx

1960'ların başında Almanya'nın sanayileşme hızı nüfus artışından hızlı olduğu için Türkiye gibi ülkelere işgücü istedi. Türkiye'de ise o yıllarda, hızlı nüfus artışı ve köylerden şehirlere göç nedeniyle işsizlik giderek artıyordu.

Türkiye başlangıçta sadece işsiz sayısını azaltmayı amaçlıyordu. Sonraları 10 yılda 140 misli artan işçi döviz transferleri nimet kabul edilmeye başlandı. Nitekim Türkiye 1971 yılında 677 milyon dolarlık ihracata karşılık, 1 Milyar 171 milyon dolarlık ithalat yaptı. Dış ticaret açığı, 494 milyon dolardı. Aynı yıl Türk işçilerinin gönderdiği döviz, 471 milyon dolardı. 1972 yılında ise, dış ticaret açığı 615 milyon dolardı. Türk işçilerinin gönderdiği döviz, 740 milyon doları buldu. (1)

Görüldüğü üzere; o yıllarda yurt dışındaki Türk işçileri gönderdikleri dövizle ülke ekonomisine kelimenin tam anlamıyla "Cankurtaran simidi" oldu.

Ne yazık ki; gurbet ellere ekmek parası için giden bu vatan evlâtlarına yıllar içinde "döviz yumurtlayan tavuk" gözüyle bakılmış, onların sorunlarıyla

gerektiği gibi ilgilenilmemiştir. Onlar karşılaştıkları çoğu sorunları kendileri çözmüşlerdir.

1. İLK YILLAR

1.1. Yaşadıkları çevre

Almanya, 31 Ekim 1961’de basit bir anlaşmayla başlattığı işçi alımını 1973’de durdurdu. Bu tarihte Almanya’da resmi yoldan gelen 599 bin Türk işçisi vardı.(2) 1973’den sonra Türkler aile birleşimi ve yasa dışı yollardan Almanya’ya gelmeye devam etti. 80’li yılların başında Almanya’nın “Geri Dönüşü Teşvik Yasası” ile bir bölüm göçmen Türkiye’ye döndü.

Türkler Almanya’ya geldiklerinde çok zor şartlar altında yaşadı. İşçi yurtlarında kalabalık koğuşlarda yattılar. Banyo, tuvalet ve mutfağı müşterek kullandılar. Saat başı az bir ücretle, cumartesi, pazarlar da dâhil çalıştılar. Almanca bilmedikleri için en doğal isteklerini bile dile getiremediler. Daha sonraları, çocuk parası yasası yüzünden çocuklarını Türkiye’den yanlarına getirdiklerinde kötü evlerde oturdular. Bu evlerde banyo ve tuvaleti komşularıyla kullandılar. Berlin, Köln, Frankfurt gibi büyük şehirlerde Türk “Getto”ları oluştu. “Getto” eskiden Avrupa şehirlerinde etrafi çevrili, sevilmeyen Yahudilerin mahallelerine verilen addı. Türkler, Almanlarla kaynaşmadı. Çünkü Alman yönetim ve toplumu Türkleri kendi içlerine almak için mevcut engelleri ortadan kaldırmadı. Almanlar ucuz bir işgücü olarak, ülkelerinde çalışan ve ekonomik kalkınmalarında büyük pay sahibi olan Türkleri küçük gördü ve dışladı. Türkler, kendi dünyalarına çekilerek yaşadı.

1.2. Göçmenlik yaşantısı

Yıllarca aynı toplumda Almanlarla yaşayan Türklerden Alman devleti her türlü vergiyi aldığı halde onlara götürülen hizmetler baştan savma kabilinden oldu. İş hayatında, eğitimde, sosyal hizmetlerden yararlanmada hep ayrımcılık gördüler.

Yabancılar yasası, kalma izni, taşınma izni, çocuk parası yasası, gibi yasalar onların hayatını daha da güçleştirdi. Yabancılar polisi, problem çıkaran yabancıyı hemen kapı dışarı etti. Türk göçmenler Alman toplumunda ikinci sınıf insan olarak görüldüler.

Yurtlarından, kültür ve değer dünyalarından kopan insanlarımız geldikleri ülkenin dil, din, tarih ve değerlerine yabancı oldukları için kendi hayatlarında tutarlı süreklilik sağlayacak ilişkiler oluşturamadılar. Eski toplumlarından kopma; büyük bunalımlar, suçluluk duyguları ortaya çıkardı. Bu da göçmen insanının yaşamının kuşku, korku, bunaltı, depresyonla geçmesine neden oldu. Almanların göçmenlere ön yargılı davranmaları ve dışlamaları göçmenlerin kendilerine olan güven duygularının hızla çözülmelerine ve kimlik krizlerine neden oldu. Almanya’da çeşitli kliniklerde göçmen Türkleri muayene ve tedavi eden bir psikiyatrist: “Göçmenlik yaşantısının genelde ruhsal örseleyici bir niteliği olduğunu ve bunun çeşitli ruhsal ve bedensel hastalıklara sebep olduğunu” belirtmektedir.” (3)

Yeni bir kültür çevresi içinde büyüyen Türk çocukları ebeveynlerinin kültür ve değer dünyalarıyla ile çatıştılar. Birinci nesil göçmen Türklerin, çocuklarına kendi kültür ve değerlerini aktaramamaları kopuş sürecini daha da hızlandırdı.

Almanların sevmedikleri işleri yabancı işçiler yaptı. Turuncu üniformalarıyla şehirleri temizleyen ve çöp toplayanlar, fabrikalarda zor işleri yapanlar genellikle Türkler oldu. Türkler, mesleki uzmanlıkları olmadığı için genellikle yardımcı işçi olarak çalıştılar.

Anadolu’nun köy ve şehirlerinden bir sanayi toplumuna gelen Türkler, her sahada karşılaştıkları sorunları çözmek için çok çaba harcadılar. Almancayı bilmemeleri, eğitimlerinin yetersiz oluşu, içinde buldukları toplumla az iletişim sağlamaları ve medyayı az izlemeleri de güçlükleri idi. Türklerin sorunlarını çözmek için başvurdukları Türk ve Alman kurumlar olmakla

beraber, bunlar yeterli olamadı. Türkler, gurbetteki en belirgin özellikleriyle; kendi aralarında yardımlaşma ve dayanışmayla sorunlarını çözmeye çalıştılar.

Türkler, Alman toplumunda geleneği olan yabancı düşmanlığı ile karşılaştılar. Her seçimde yabancı düşmanı partilerin Türkleri hedef alan afişleri duvarlara asıldı.1990’larda iki Almanya’nın birleşmesinden sonra Nazi grupların başlattığı yabancı düşmanlığı dalgası Türklere yöneltildi. 1992’ Mölln’de,1993 ‘de Solingen’de Türklerin evleri yakıldı ve 8 Türk hayatını kaybetti.

1.3. Çocukların eğitimi

1975 yılında Almanya’da okul öncesi çağıdaki çocuklarımız 75.000 civarında idi. Bu sayının ancak %3’ü anaokullarına gidebiliyordu Okula giden çocuklarımızın sayısı 94.635 idi. Bu öğrencilerin devam ettikleri okul tiplerine göre sayıları şöyle idi;

Grundschule ve Hauptschule (1- 9.sınıflar) 84.956 %89,7

Realschule(5-10.sınıflar) 3.346 %3,5

Gymnasium(5-13.sınıflar) 1.192 %1,3

Berufschule(Meslek okulları) 3.161 %5,5

Bir okul bitirmeden tasdikname ile ayrılan veya bir meslek eğitimine başlayamayan çocuk ve gençlerin sayısı da 62.914 idi.1974 yılında Almanya’da 197 Türk öğretmeni görev yapıyor ve Türkçe derslere devam eden öğrenci sayısı 2 bin civarındaydı.(4)

Yukarıdaki sayılardan Türk çocuklarının büyük bölümünün yüksek okul ve yüksek meslek okuluna gidilmeyen 1-9. Sınıflarda okuduğu anlaşılmaktadır. Büyük bir kısmı da bu okulu dahi bitirmeden tasdikname ile ayrılmaktadır. Meslek okullarına devam eden çocukların sayısı da çok düşüktür. Türkçe derslere devam çok azdır.

Bu tablonun çeşitli sebepleri vardır. Almanya’da Türk çocuklarının eğitim sorunları ilk yıllarda Alman makamları tarafından işçilerin bir müddet sonra ülkelerine dönecekleri düşünülerek geçici nitelikte önlemlerle çözümlenmeye çalışılmıştır. Bunun yanında bâzı Türk anne ve babalar da birkaç yıl sonra Türkiye’ye döneceğini düşünerek, çocuklarını Türkiye’de bırakmış, insani sorunlar yüzünden Almanya’ya getirmiştir. Bütün bu kararsızlıklar çocukların eğitimine yön verilmesini engellemiştir.

Kısaca; Alman makamları okullarına gelen Türk çocuklarını eğitimiyle ilgilenmemiş, Türk aileler de içinde buldukları şartlar yüzünden çocuklarının gelişimine bir katkıda bulunamamışlardır.

1.4. Türkiye ile ilişkiler

Türkler Almanya'ya bir ev, iş yeri parası biriktirmek için geldiler. Bu amaçla yıllarca çalıştılar. 1970'li yılların Türkiye'si Almanya ile mukayese edilemezdi. Almanya o yıllarda iktisaden gelişme ve refah dönemini yaşıyordu. Yollar, sağlık sistemi, bolluk, düzen, temizlik, devlet dairelerindeki çalışma Türklerin Almanya'ya gıptayla bakmalarına neden oluyordu. Türkiye'ye izine geldiklerinde kendi göçmenlik yaşantılarını söylemeyip, Almanya'da gördükleri üstünlükleri, ballandırarak anlattılar. Türkiye'de havaalanlarında, sınır kapılarında, devlet dairelerinde yaşadıkları düzensizlik, bürokrasi ve rüşvetle canlarından bezdiler. Almanya'ya aile üyelerini de yanlarına alan Türk işçilerinin yurda kesin dönüşleri hep ertelendi. Ama gelecek için tek istekleri; günün birinde vatanlarında ev bark sahibi olup huzurla orada yaşamaktı. Bu amaçla başlangıçta birikimlerini devletin güvencesi altında olan projelere yatırdılar. Türkiye, işçilerin birikimlerini değerlendiremedi. Kurulan işçi şirketlerinin hiçbiri başarılı olmadı. Toplanan paralar çarçur edildi. Döviz ihtiyacı duyulan yıllarda Merkez Bankası yurt dışındaki işçiler için vadeli döviz hesapları açtı. Yatırılan bu paraların Almanya'da vergilendirilmeyeceğine söz verilmesine rağmen, Merkez Bankası'ndaki hesap bilgileri Almanların eline geçti. Merkez Bankası'nda hesabı olan işçiler Alman Devleti'nin takibine uğrayarak yüksek cezalar ödedi. Bu projede başarısızlıkla sona erdi. Sonra sahneye dini motifler kullanarak faizsiz, ancak kâr payı dağıtacağını söyleyerek para toplayan Türkiye'den gelen çakma holding temsilcileri çıktı. Binlerce Türk işçisi yıllarca alın teriyle, gayretli çalışmalarının karşılığı zorlukla biriktirdiği parasını sahtekârlara kaptırdı.

Diğer bir başarısızlıkta, Türkiye'nin vatandaşlarını Alman vatandaşlığına geçmeye teşvik etmesidir. Almanlar, Alman vatandaşlığı için Türk

vatandaşlığından çıkmayı şart koştular. Türkiye, Alman vatandaşlığına geçip, yeniden Türk vatandaşlığına aldığı Türkler konusunda hiçbir devlete hesap vermemesi gerekirken, yeniden Türk vatandaşı olanların bilgilerini(vukuatlı nüfus kayıt örneği ile) Almanlara verdi. Almanlar da bu Türkleri Alman vatandaşlığından çıkardı.

2. GÜNÜMÜZ

2.1. Yaşadıkları çevre

2011 yılında Almanya'da 3 milyonu aşkın Türk yaşamaktadır. Bu sayının 700 bini Alman vatandaşlığına geçmiştir. Türkler Türkiye'ye yaptıkları yatırımlar başarısız olunca Almanya'da kendi iş yerlerini kurmaya ve ev almaya yöneldiler. Almanya'daki Türk girişimcilerin sayısı 70 bin civarında olup, 115 sektörde faaliyetlerini sürdürmektedir. Türklerin işletmelerinde 451.000 kişi çalışmakta, bu işletmelerin cirosu 40,5 milyar Euro'dur. Türklerin Almanya'da satın aldığı gayrimenkullerin sayısı 250 bini geçti. Her 3 Türk hanesinden biri kendi evinde oturmaktadır. (5) Bir başarı öyküsü olan döner, Almanların milli yemeği haline geldi. Çeşitli şehirlerde tapusu DİTİB'e (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği) ait cami sayısı 1000'e yakındır.

2.2. Göçmenlik yaşantısı

Birinci nesil Türkler çalıştıkları meşakkatli işler ve ruhsal sorunlarıyla yıpranıp emekli olabildiklerinde çok az bir emeklilik maaşı aldılar.

Türkler yerel seçimlerde dâhil seçme ve seçilme hakkına sahip olmadı. Alman Meclisi Kasım 2011'de Türklere çifte vatandaşlık verilmesini kabul etmedi. Yabancılar Meclisi, Uyum Meclisi gibi yabancıların seçtiği meclisler göstermelik kuruluşlardır. Alman vatandaşlığına geçmiş Türkler Alman partilerine girerek; şehir, eyalet ve Federal Meclis'lerine girdiler. Federal

Meclis'te bir partinin eş başkanı ve çeşitli partilerde 5 milletvekili Türk kökenlidir. 5 eyalette 21 Türk kökenli eyalet meclis üyesi ve 2 eyalette 2 Türk kökenli bakan görev yapmaktadır. Avrupa Parlamentosu'nda 2 Türk kökenli üye vardır.

Almanya'da 2007'de uygulamaya konulan Yabancılar Yasası, Almanya'da yaşayıp Türkiye'den evlenenlerin, Türk gelin ve damatları Almanya'ya getirmesini engelledi. Almanca sertifikası almadan Türkiye'den gelmesi engellenen bu gelin ve damatlar için Ankara, İstanbul ve İzmir'de kurslar veriliyor. Alman vatandaşı olsa da Türklere zorluk çıkarılıyor. Almanlar ve diğer yabancılar ise herhangi bir ülkeden aldığı eşini Almanya'ya getirmekte güçlük çekmiyor. Baden Württemberg eyaleti Alman vatandaşlığına geçiş için aşağılayıcı vicdani test yarasını yürürlüğe koydu. Son yıllarda faili meçhul 8 Türk seri cinayetinin de Türk düşmanı ırkçı Naziler tarafından yapıldığı, Alman İstihbarat Örgütü üyelerinin de cinayet şebekesinin içinde olduğu Kasım 2011'de ortaya çıktı.

2.3. Çocukların eğitimi,

31.12.2005 tarihinde Almanya'da 0-25 yaşları arasındaki genç nüfusumuzun sayısı (Alman vatandaşlığına geçmişler hariç) 621.914 olup, 5 yaş altı çocuk sayısı 27.694'dür. 2005-2006 öğretim yılında bütün Almanya okullarında 400.239 Türk öğrenci okumaktadır. Bu öğrencilerin okul tiplerine göre sayı ve oranları ile buna karşılık aynı okullardaki Alman öğrencilerin oranları şöyledir;

Schulkindergarten-Vorklasse (Okul öncesi) 2.477

Grundschule(1-4.sınıflar)	156.428	%39	
Hauptschule(5-10.sınıflar)	94.076	%39	(Alman öğrenci %15)
Realschule(5-10.sınıflar)	44.118	%18	(Alman öğrenci%22)
Gesamtschule(Karma okul)	34.967	%13	(Alman öğrenci% 16)
Gymnasium (5-13.sınıf)Lise	26.734	%11	(Alman öğrenci %42)

Sonderschule(Özürü Ok)Genel 26.080 %11 (Alman öğrenci %6)

Görüldüğü üzere ilkokuldan sonra, karma okulun aynı bölümünü de sayarsak her iki Türk çocuğundan biri Hauptschule'ye gitmektedir. Üniversite ve yüksek okullara geçiş imkânı veren Gymnasium'larda okuyan çocuklarımız %11 iken, bu oran Alman çocuklarda yüzde kırk üzeridir. Özürüleri okuluna, özellikle öğrenme özürüleri okuluna giden çocuklarımızın oranı Alman ve diğer yabancılara göre yüksektir. Bazı ilkokulların bünyesinde bulunan Shulkindergarten(Okul anaokulu) ve Vorklasse(Okul öncesi sınıf) yaygın değildir ve çok az Türk öğrenci devam etmektedir. Almanya üniversitelerinde 2005/06 öğretim yılında 22.419 Türk öğrenci okumaktaydı. Bu sayı 1982/83 öğretim yılında 8.254 idi.(6)

Federal İş Ajansının verilerine göre; 2010 yılında Türk işgücünün % 73'ü, işsiz vatandaşlarımızın ise % 82'inin bir mesleki niteliği bulunmamaktadır.3 Türk gencinden biri meslek öğrenirken, bu oran Almanlarda 3 de 2 'dir. Türklere suç işleyenler genellikle 30 yaşın altındaki eğitimsiz, mesleksiz gençlerdir. Suç işleme oranı Türk gençlerinde 34,4 iken, Alman gençlerinde bu oran 18,6'dır.

Yukarıdaki rakamlarla 1974 yılındaki rakamları karşılaştırdığımız zaman Türk çocuklarının eğitiminde olumlu bir yol aldığımız söylenemez. Bunun bâzı önemli nedenleri;

Almanlar, Türk çocuklarına ev ödevlerine yardım ve ek ders geliştirme kurslarını kaldırdı. Türk çocuklar okul öncesi eğitim imkânlarından yararlanamadı.

Alman eğitiminin kalitesizliği Pisa raporu ile; Alman okullarında yabancı çocuklarına ayrımcılık yapıldığı ve fırsat eşitliğinden yararlanamadıkları da Birleşmiş Milletler raporlarıyla ortaya kondu.

Alman okullarında Türk çocuklarına isteğe bağlı verilen Türkçe anadil derslerinin kaldırılma sürecine gidildi. Bazı eyaletlerde Türkçe, müfradattan kaldırıldı ve okullarda Türkçe konuşulması yasaklandı.

2.4. Türkiye ile ilişkiler

Türkiye, Almanya'daki Türk vatandaşlarına buldukları ülkeden seçimlerde oy kullanma hakkını bir türlü gerçekleştirmedi. Hâlbuki daha yeni devlet olan bâzı ülkeler bile Almanya'daki vatandaşlarına bu imkânı sağladı

Türklere asıl darbe ise Türkiye'den gelen dolandırıcılardan oldu. Fakirlere yardım yapacağız diye, Türk işçilerinin dini duygularını istismar ederek yardım parası toplayan "Deniz Feneri" derneği kanalıyla Türkiye'ye 50 milyon Euro aktarıldığı ve bu paranın Türkiye'de buharlaştığı Alman mahkemeleri tarafından karara bağlandı. Almanya'daki dernek yöneticileri mahkûm edildi. Türkiye'deki dava henüz devam ediyor.

1980 yılından itibaren Almanya'da sayıları 50'yi bulan yeşil sermaye holdinglerinin işçilerimizin yaklaşık 30-40 milyar Euro'sunu topladığı tahmin ediliyor. Bu para da buharlaştı. Alman mahkemeleri bu işi nitelikli dolandırıcılık sayarak, bu holdingleri mahkûm etti. Bu kararların Türkiye'de tanınması için açılan davalardan sonuç çıkmadı.

3. Sonuç

Türklerin Almanya'ya göçü bir "saldım çayıra, Mevlâ'm kayıra" öyküsüdür. Birinci nesil göçmenler, yabancı bir ülkeye gelmelerine ve uzun yıllar burada kalmalarına rağmen vatandan ve vatan kültüründen kopmadılar. Almanya'nın ekonomik kalkınmasına gayretli, çalışkan ve ucuz işgücü olmalarıyla büyük katkı sağladılar. Almanya'ya göç eden birinci nesil Türkler, tasarruflu yaşayarak ailelerine baktıktan sonra Türkiye'deki yakınlarına yardım ettiler. Dövizleriyle Türkiye'nin kalkınmasına yardımcı oldular. Türkiye'de Almanya hakkında anlattıkları ile şehirden köylere Türk insanlarında istekler devrimi ve değişim rüzgârları başlattılar. Ama Türkiye'de "Alamancı" Almanya'da "Auslaender" (Yabancı) diye aşağılandılar. Almanya'daki Türkler, her iki devletin de ihmalleriyle birikimlerini dolandırıcılara kaptırdı. Bu nedenle, hastanelere düşenler, hayatına kıyanlar görüldü. Göçmenler, Türkiye ve Almanya'da seçimlere katılamadılar. Türkiye, Almanya'da Türklerle ilgili ırkçı, dışlayıcı politikaları engelleyemedi. Bütün olumsuzluklara rağmen, Türkler atılgan, esnek, iletişim yetenekleri ve girişimci ruhlarıyla kendilerine iş ve başarı alanları yarattılar.

Ancak, Türklerin Almanya'da asıl zorlandıkları alan, sosyal hayat ve eğitim oldu. Çünkü Almanlar yabancıları, özellikle Türkleri dinî ve tarihî arka plan nedeniyle dışladılar. Hükümetler, şehir yönetimleri Türkleri içlerine alacak, uyumu kolaylaştıracak politikalar üretmedi. Türkler bu ayırıcı bakışın cezasını özellikle çocuklarının eğitiminde yaşadı. Türk çocukları Alman okullarında dışlandı ve fırsat eşitliğinden yararlanamadı. Az da olsa başarılı Türk çocukları olmakla birlikte, ikinci, üçüncü nesil çocukları genellikle eğitimsiz, mesleksiz ve kimliksiz kaldılar. Türk anne ve babalar içinde buldukları şartlar nedeniyle çocuklarının eğitim ve öğretimine katkıda bulunamadılar. Almanya azalan nüfusu yüzünden kendi geleceği olabilecek Türk çocuklarını iyi eğitemedi.

Almanya'ya Türk işçi göçünün 50.yılı nedeniyle yaptığımız bu değerlendirme, göçün; götürdükleri getirdiklerinden fazla, acı bir öykü olduğunu ortaya koyuyor.

Kaynakça;

- 1) Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara,1975
- 2) Bundesanstalt für Arbeit, Presseinformation, Nürnberg, 4.7.1974
- 3) Serol Teber, Göçmenlik Yaşantısı ve Kişilik Değişimi, Ortadoğu, 1993
- 4) Eğitim Baş Müşavirliği, T.C Almanya Büyükelçiliği, Bonn,1976
- 5) Faruk Şen v.d, Avrupa Birliği ve Almanya'da Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü, TAM, Essen, 2007
- 6) Bundes Statistisches Amt, Wiesbaden, 31.12.2005

www.zekionsoz.com